

13 . Bologa | Comuna: Poieni | Județ: Cluj | Punct: Castrul roman | Anul: 2013

Anul: 2013

Cod RAN: 59069.01

Perioade: Antichitate, Evul Mediu

Epoci: Epoca romană timpurie, Epoca migrațiilor

Tipuri sit: structură de cult/religioasă

Categorii sit: Apărare (construcții defensive)

Autori: Imola Boda, George Cupcea, Cristian Filip, Felix Marcu, Xenia Păușan, Petre Ureche

Instituții: Universitatea "Babeș - Bolyai", Cluj-Napoca, Universitatea "Babeș - Bolyai", Cluj-Napoca, Liceul Teoretic "Octavian Goga" Huedin, Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei, Cluj-Napoca, Universitatea "Babeș - Bolyai", Cluj-Napoca, Universitatea "Babeș - Bolyai", Cluj-Napoca

Raport

Castrul de la Bologa este așezat în stânga Crișului Repede, între satele Morlaca și Poieni, pe o terasă înălțată în apropiere de locul de vărsare a văii Săcuieului în Criș la NE de satul Bologa, în punctul Grădiște. Obiectivul principal în acest an a constat în cercetarea arheologică a clădirii comandantului de la Bologa, unul din cele mai importante și mai bine păstrate monumente din zonă. Am avut în vedere și reddezvelirea porții de nord în scopul unei viitoare reconstituiri.

Praetorium-ul se află în zona centrală a castrului în partea din dreapta a clădirii comandamentului (fig. 1), *latus dextrum*. Clădirea comandantului se află la 4 m est de principia și ocupă o suprafață de 570,00 m².

Cercetările din anul 2012 s-au concentrat pe ceea ce părea a fi clădirea comandantului, în anul 2013 continuând cercetarea aici ca repere utilizând doar planul oferit de N. Gudea, fără o precizie foarte clară. S-au deschis două secțiuni arheologice, de 15,00 x 2,00 m, respectiv 10,00 x 2,00 m. Ne aflăm în colțul de SE al clădirii comandantului, fiind identificate clar trei interioare ale încăperilor de pe latura de E. Stadiul de conservare a clădirii este foarte bun, păstrându-se chiar partea superioară a podelei. Toate încăperile par să fie încălzite, inclusiv în pereți, datorită descoperirii multor tegulae mamatae, dintre care o parte semnificativă in situ, adică lipite de fața de N a zidului denumit convențional Z .

În colțul de SE al clădirii am identificat urmele unei locuiri post-romane (fig. 4), sub forma unei structuri cu tălpi din piatră amestecată cu cărămidă, fiind detectabil chiar și nivelul de călcare. La același nivel au fost surprinse și două țigle in situ, folosite pentru a podi încăperea. Fragmentele ceramice gri cu pastă grosieră ne vor ajuta probabil la stabilirea cronologiei. În stratul de demolare au apărut și materiale romane: fragmente de geam, o cataramă de bronz și un distribuitor de curele pentru harnașament.

În exterior este clar vizibil stratul de demolare (contextul 5), din care provin majoritatea materialelor, tăiat, între m 9,30 și 10,20 de o secțiune veche a lui N. Gudea. Ne-am oprit deocamdată în exterior pe contextul 10, care pare să fie nivelul de construcție al clădirii. Peste c. 10 a fost așezat praefurnium-ul (contextul 7), folosit probabil la încălzirea încăperilor absidate identificate de N. Gudea pe latura

de S a clădirii. Dacă zidul Z era folosit la instalația de hypocaustum, atunci aceasta era una 4 mixtă, atât cu canale cât și cu pilae, fiind identificate cărămizile din capetele pilae-lor.

Clădirea a fost evident acoperită cu țigle. Au fost descoperite țigle ștampilate pe care au fost identificate un fragment al unei ștampile cu abrevierea numelui cohortei II Hispanorum și mai multe fragmente de țigle cu abrevierea numelui cohortei Aelia Gaesatorum, ambele cunoscute ca fiind garnizoane ale castrului începând cu sec. al II-lea p.Chr.

Poarta de nord a fost cercetată de M. Macrea și N. Gudea, planul fiind teoretic cunoscut. Am inițiat reddezvelirea porții pentru o analiză amănunțită și realizarea planurilor și releveelor de detaliu.

Au fost identificate mai multe faze de locuire ale praetorium-ului pe care le descriem mai jos (fig. 1):

Faza I roman (fig. 2)

S-au identificat până în prezent 4 încăperi pe latura de E a clădirii, ultima fiind între P și un alt P presupus sub Z, sau chiar acesta. Toate prezintă podeaua 4 deci sunt încălzite. Este posibil să mai fi existat încăperi la N de Z, dar au fost distruse de 21. Se păstrează bine demolarea pereților și podeaua 4.

Pe latura de N au fost identificate cel puțin 2 încăperi și una nedelimitată la V. Cel puțin prima încăpere are sistem de încălzire cu hypocaustum, inclusiv în pereți, a doua prezentând tencuiala lipită direct de zid. Pereții de compartimentare sunt identici cu cei de pe latura de E, fiind vizibile 2-3 tencuieli succesive. Eleveția pereților este evidentă în prima încăpere datorită prăbușirii lui P înspre E, direct peste 4. Este compusă din straturi succesive de bolovani mici de râu și mortar identic cu cel din tencuială, și puțin lut.

Faza II roman (fig. 3)

În colțul de SE al clădirii am identificat urmele unei a doua faze de sorginte romană. Încăperea 1 este delimitată de Z, Z, Z și Z. A fost încălzită, folosindu-se același canal 11 supraînălțat cu bolovani de râu aplatizați și cărămizi de pilae. Țiglele identificate în colțul de SE în 2012 sunt de fapt două baze de pilae de hypocaustum, similare cu celelalte 4 identificate anul acesta. Aceste pilae au la bază cărămizi bipedale, urmate de cărămizi pătrate, cu excepția celor mai nordice două, care sunt lipite de Z. Sunt așezate direct pe dărâmătura peretelui P. În umplutura acestui sistem de încălzire am găsit o monedă databilă

Iulia Domna.

Faza post-romană (fig. 4)

Se confirmă locuirea post-romană, de această dată și mai clar identificată, în cel puțin două zone. Bănuim existența a trei încăperi, prima între Z și Z- A, a doua între Z și Z- B și a treia la V de Z - C. Se prezintă sub forma unor încăperi podite cu un strat compact de lut, identificat doar în încăperile A și C, în ultima fiind așezat pe un strat de țigle ștamplate poziționate cu fața în jos, la rândul lor puse pe amenajarea 18.

Cele mai solide ziduri din această fază sunt cele care delimitează la S și E încăperea C, Z și Z. Încăperea B a prezentat cele mai multe urme de chirpici ars, care poate proveni din eleveția unor pereți E-V dezafecți. Cel puțin un astfel de perete trebuie să fi fost alcătuit și cu ajutorul gropilor G 8-11.

Alături de clădirea comandantului am mai dezvelit porta praetoria, sau poarta de nord, a castrului cercetată anterior de M. Macrea și N. Gudea.

Are o deschidere largă de 7,30 m, blocată de un zid lat de 65 de cm, la nivelul ieșindurilor semicirculare, care se lipește de contrafortul de NE al bastionului V.

Bastionul E: Dimensiuni: 4,35 m (E-V) x 7,25 m (N-S), grosimea zidului 1,15 m, alcătuit din bolovani de râu și carieră (40-50 cm diametru), lipiți cu mortar gros cu pietricele. Contrafort vizibil în colțul de SV, ieșit 25 cm, unul în colțul de SE ieșit 20 cm, iar cel din colțul de NV încă nu a fost găsit. La mijlocul laturii de S pare să fie o intrare blocată, lată de 1,10 m. Intrarea în ultima fază se făcea de pe latura de E, la 50 cm de colțul SE al bastionului, cu limita sa nordică la intersecția zidului de incintă cu bastionul, fiind lată de 2,20 m. Se intra în turn prin spațiul dintre acesta și val, lat de 1 m. Bastionul este proiectat înspre N cca. 1,80 m. Un mic sondaj în exterior, la sud a relevat păstrarea zidului pe o adâncime de 2,10 m. În zona intrării se păstrează o porțiune căzută din zid, de 1 x 1,20 m, pe un lut galben asemănător cu cel din val.

Ieșindul semicircular este cel mai prost păstrat. Fața exterioară a zidului este făcută din bolovani drepți, fățuiți, probabil și tencuit. În extremitatea zidului de V apare o urmă de bârnă sau prag, de 1,8 m x 15 cm.

Zidul de incintă pare adosat la cel al bastionului, nu țesut. A fost identificat pe o lungime de 2 m, lat de 1,10 m, făcut din bolovani de carieră.

Bastionul V: Dimensiuni: 4,85 m (E-V) x 8,25 m (N-S), similar ca plan și tehnică cu celălalt, îi lipsește limita de V, cu excepția zonei semicirculare, unde se lipește de zidul de incintă. Valul de pământ umple interiorul bastionului până în zona unei intrări, lăsând un spațiu de circulare de doar 1 m lățime între el și

zidul de E. Se păstrează foarte bine până la nivelul zidului de incintă, unde a fost tăiat de o SG, lată de 1 m și adâncă de 1,60 m.

Interiorul proiecției bastionului pare să fi fost umplut cu bolovani, poate pentru a umple șanțul dintr-o fază anterioară. În colțul de SE se observă o intrare, pragul fiind mai jos cu 60 cm față de celelalte ziduri. Intrarea se făcea printr-un coridor săpat în val, zona locuită fiind în ieșindul semicircular, unde s-au identificat urmele a 2 bârne 20 x 70 cm, care probabil susțineau o podea. Pe traseul coridorului, la 1,4 m de prag s-a identificat o groapă rectangulară care poate aparține unei faze anterioare. Se mai păstrează și blocuri masive de piatră (80 x 50 cm), probabil din elevație, căzute în interiorul porții. Este vizibil contrafortul de NE, 1 m x 30 cm, la care este adosat zidul de blocare a porții. În semicerc zidul pare să fi fost mai gros (1,60 m) decât în rest (1 m).

Valul de pământ este realizat din straturi succesive de lut, alternate la interval de 10 cm. Se observă 15 astfel de straturi în profilul de V.

Informații suplimentare online

[Raportul 5121 din cronica.cimec.ro](#)

[Localizare pe hartă, folosind Mapservet Cimec.ro](#)
